

Előfizetési feltételek:	
Évre	16 Ft - kr.
Félévre	8 " 50
Havonta	4 " 50
Munkadíj	1 " 50

Megjelenik minden nap, innapi napokat kivéve.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Monostoros utca L. Bányai ház alatt.

MAGYAR POLGÁR.

POLITIKAI NAPILAP.

Hirdetési díjak.

Ötször hasábozott sor 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetésből 30 kr. Nagyobb hirdetéseknek külön ledvezményt is nyújt a kiadó-hivatal.

Fők-kiadó-hivatalok.

Torján: Rotezár és Harmathöl. Décsen: Kromot és Kármel. Buda: Vokál János. Szamosújvárt: Császár és Császár. Kolozsvárt: Stein J. és Demjén L. M.-Vásárhegy: Wittich Jónásné.

KOLOZSVÁR, MÁRCZIUS 13.

„Gálfi-Horváth-Török“-gyásznapely 1871 mart. 10. Maros-Vásárhelytt.

Berüljön bár a zsarnokság hatalma, süssön bár az alkotmányosság napja egy nemzet fölött, mindkét esetben jogos megemlékezni azokról, kik a zsarnokság üdökös szegényfégyvere által a szabadság vértanúivá avattattak fel.

Meggyőzni a kétségbeesettet, bátorítani az ingadozót az első esetben; lelkesíteni az utókor, megjutalmazni a küzdőt a második esetben egyiránt jogos és kötelességszerű...

Csak az a nép jogosított szabad és boldognak lenni, mely gyáván nem törpül el a zsarnok nyomása alatt, mely meg tud emlékezni a háza gyásznapjaiban a magukat feláldozott fiairól...

A küzdő jutalma: a küzdelem, s a küzdelem ára nagy, babért annak a kegyelet ad...

A mely nép kegyeletével fonja körül a küzdő koszoruját, annak nem csak voltak, hanem lesznek is nagy fia, az a nép méltó vértanúiboz...

Ez igazságok győztek meg Maros Vásárhely hazafias polgárságáról az 1853-ban kivégzettek éretti ünnepély megtartásánál...

A mily, e napozó illő komolysággal, rendben és esendben vonult Vásárhely főteréről majdnem a vérmezőig terjedő számos népség, faklyaláng mellett, mélabus zene után, épen oly megalottan kísérté imájával Kovács Áron református lelkész buzgó könyörgését és hallgatta Bercezi Sándor szívből szöb emlékezését...

Meglepő látványt nyújtott a sir felett hegyet elfoglalt polgárság mindkét nemű serege, jelképezve a mult banatától a jövő reményeig; mind öreg, ki maga is küzdött a nagy napokon, s a tanja volt a vérehek öldöklésének, vagy kinek szülőtte előzte meg őt az élet tusájával harcban, s özvegy, ki férjét vagy gyermekét veszté el, ha szebb mező is, de a szabadsáért való küzdelemben, s ifju, ki akkor született, midőn Magyarország di-cső törvényhozása, a polgárság annyi milliót avatta hazafiakká, s melynél a hazafiai lélekesedést semmi sem mulja fel, s mely tanja azaz is meleg bon-szerelmének, hogy a kegyelet érzékével bír és ki tudja fejezni... és meg tudja különböztetni a jót a rossztól, a szent eszméért miként önfeláldozólag küzdött, az igazsáért ma is tesz és a kegyelet oltárára meghozza a megemlékezés áldozatát...

Tiszteljük „o“ népet!!!!
Az elvzettek porai legyenek áldottak, kik a szabadság nagy templomának építéséhez életükkel, vértükkel intő példaként járultak!
A fátlyák kialudtak, a zene gyászadalat be-vegezte, őrizdük meg a „nem feledés“ kegye-letét szívünkben!!!!

Farnos Elek.

Táviratok a külföldről.

Zágráb. márc. 11 A bán üdvözlésére minden vidékből ideérkezett számos deputatio közt egy fümenegeyi deputatio is tisztelget ma Bedekovics bánóal.

Bécs, márc. 11. A londoni conferentia hatá-rozatai által a Feketetenger semlegesítése megszünt-tetett; a hadihajónak a Dardanellákon való át-evezése a portától tétetett függővé s a munkálatok a Duna-torkolatoknál a szerződött hatalmak együt-tes védelme alá helyzetetett. A Duna-kerdés nem lett elintézte.

Berlin, márc. 11 Werder hadteste (14) fel-ozsattattik, a landwebrék hazabocsátának s a gyalog serezekre a Szajna jobb partján ma-radnak.

Lyon, márc. 11 A „Progrés de Lyon“ szerint hollandi bankárok két milliárdot ajánlottak fel Franciaországnak azon feltét alatt, hogy a jelen kormányforma meg ne változtassék.

Páris, márc. 10. Itenni pénzkörökben a mellett agítálnak, hogy a hadi kárpótlás egy egy-séges belföldi kölcsön útján szerzetessék be. Az északi hadsereg egy hadosztálya ide érkezett s az Avenue de l'Impératrice táboroz.

Bordeaux, márc. 10. Keller, Grosjean, Tachard, Schneegans és Saglio elsai képviselők el-határozták, hogy mint más francia kerületek kép-viselői, továbbra is a nemzetgyűlésben maradnak.

Páris, márc. 10. A „Verité“ írja, hogy a lyoni bankárok bárminő feltételek mellett is egy-egy-éges (belföldi) kölcsön felvétele mellett nyilat-koztak az öt milliárdnyi hadikártérítés fedezése vé-gett.

Bécs, márc. 11 A Sommerfeld és a „Volksw. Presse“ közötti sajtóperben Langer Ede egy havi fog-ságra ítéltetett.

Bécs, márc. 11 A váltóház-társaság üzlet-kimutatása a már tett 4 fityni részletfizetésen kívül még 650 fity ad részvényesint.

Berlin, márc. 11. A „Nddutsche Zeitung“ jelelti, hogy a hadsereg felállítására a francia ter-ritlet megszállási idejére nézve, már rendezve van és a landwehr legénység azonnali elbocsátása a hadtestek és helyőrségekből elrendeltetett. Az át-engedett területresek hadifoglalati kivágásukra a belebocsátási helyeken szabadon megmaradhatnak; azok irányában, kik visszatérni óhajtanak, a té-ritvény mellett elbocsátott tisztekre vonatkozó sza-bályok — olyanok irányában pedig, kik francia hadiszolgálatban maradni óhajtanak, a békeszerző-dés értelmében fognak eljárni.

Zürich, márc. 11 A f. hó 9-én a „Tonhal-le“-ben rendezett békeünnepély pórtümegek által, kik közt francia tisztiek is voltak, megzavar-tatott. Tegnap kísérletek tettek az elfogottak ki-szabadítására; a katonaság a levegőbe lőt. ez alkalommal egy néző véletlenül agyonlövett; — A kormány egy proclamaclóban esendre hívja fel a lakosokat. Ma este rendezavarásoktól tartanak. — Ugy látszik, hogy az „Internationa-“l“ tagjai is részt vesznek a zavarok előidésében. A csend fentartása végett gyalogság és lovasság szólítat-tott be.

Bern, márc. 11 A francziák visszazállítására f. hó 13-án kezdődik s tart 22 ig.

Róma, márc. 10. A zavargások ma a Jézus-templomon kívüli ismétlődtek, azonban a rend gyor-san helyreállított.

London, márc. 11. A „Times“ egy sürgőnyt hoz Párisból folyó hó 10 ikéről, a mely jelelti: A montmartei nemzetőrök az eddig visszatartott ágyukat kiszolgáltatták a hatóságoknak. Holnap a kormány határozatlan fel fog lépni a fegyverek ki-adása iránt.

Drezda, márc. 11. F. hó 9-én Páris mellett egy tehervonat egy száz betegszállító vonattal üsszettűdött: 11 ember meghalt, 23 megszebesült és 7 Wagon üsszettört.

P á r i s .

A legrosszabb Párisban az, hogy az ember saba sem tudhatja, mikor ölhet mosolygó arcot s a csendesleg minden látszólagos küljeinek daczára minden pillanatban el lehetnek készltve a pol-gárháború kitörésére, írja a „D. News“ egyik le-velezője f. hó 6-áról. A ki most Párisba jő, min-denfelé a béke jeleivel találkozik s alig gyanítaná, hogy kebeltnéknél láva forog. — A boltok mind nyitva vannak s a degeszárban dolgozókkal, melyek

jogság, tudományos kutatás és népevelés iránt ellenséges hajlammal viseltető államegyház ellen folytatott küzdelem olyan politikai reform — küz-delem, melyet részben theologiai fegyverekkel kell folytatni. Nem lehet tehát csodálkozni, ha a the-ologiai irodalom jelentékeny leoldlathre tett szert mióta a reformpárt az ir államegyház eltrlése ál-tal oly nagy diadalt aratott, s azon iparkodik, hogy a diagalt biztosítsa is maga számára. Szám-ra nézve a theologiai művekben legközelebb álla-nak az ifjusági iratok — 695 művel; a har-madik kategoria „nevelés, nyelvészet és Classics“ cím alatt 568 darabot számlál. 381 dr. önálló regény. Önálló, mondjuk, mert ide, nincs számíva az a teméntelen díb-dab mű, melyek a heti penyközönyökben és folyóiratokban jelentek meg. Jogtudomány, 123; művészet és tudomány (science) alatt érve csupán az exact tudományokat) 346; földrajz, uterliásak 338; történelem és életrajzok 396; költé-szet és dráma (sajátaság, hogy a Paternoster — Row kiadói ilyen megkülönböztést tesznek) 366; évkönyvek és folyóiratok 838; belgyó-gyászat is sebzézet 193. (Az irodalom ezen ága sehogysé fizeti ki magát a tudományos gyógyítá-sra igen is praktikus Angliában, annyira hogy az író alig bírja az eikelt példányokból a nyomtatá-si költségeket fedezni.) Az utolsó rovatban vegye-sen vannak „Bellea lettres essays, monographiak.“

Quantitativ tekintetben tehát virágzónak mond-hatjuk a termelést. S még ha meggondoljuk azt, hogy korunkban, a nyughatalanság, a létérti el-keseredett küzdelem, az újságadászat korában az emberek sokat és gyorsan akarnak élvezni és szemlélni, sokat és hamar felejenek, nem sok időt vesztegetnek a beható tanulmányozásra; megfog-hatónak találjuk, hogy korunkban a főszerepet nem a könyvek, hanem a folyóiratok viszik. Azon meggyőződésben olvassa mindenki ezeket a heti lapokat, essayket, tárczákat, hogy ezek olvasása által az általános műveltség színvonalán fog állani. Az irodalom ezen gézereje különösen Angliában van napirenden, a hol time és money; még pedig annyira hogy a valóságos ipartizletnek nevezhető journalistika elzárja a tért a komoly tanulmányok elől.

Igy az 5000 mű között, melyekkel az 1870-ik év ajándékozta meg az angol irodalmat, csak kevesen bírnak maradandóbb becsesél s kevesen foglalnak helyet a világirodalomban. A legjelenté-kenyebb művek a tudományosak, a legsilányabbak költők. De a tudományos téren sincsenek „stan-dard-works.“ Burton befejezte „Scotia történetét“, terjedelmes, alapos munka, s specialisan skót. Ál-talánosabb jelentőségre tarthat Froude munkája igényt. A „History of England“ cím nem éppen talál, mert az nem egyéb, mint tudósok története. Froude Carlyle iskolájához tartozik. Lelkesedik az erős személyes kormány iránt, utálja a nyegleséget, az érzéltélességet; de másfelől tulzása csap át, di-csőtli, egekig magasztalja VIII. Henriket, a szivte-lenség és brutális emberek példánykét. Eltekintve

ken a szem, mint virágokban a pillangó, röpköd. A nap feleségesen mosolyg, s a párisiak utcákat, kerteket elözönlönek, mintegy fürödve verőfényes sugaraiban.

S mindezen békés külszin daczára Páris ve-szély fenyegeti. Én magam sem hiszem, hogy va-lami komoly eredményre lesz e fenyegető veszély-nek; mert én a párisiak zavargásainak veszélyes jellege iránt a legközelebbi bitelenséget táplá-lom. A párisi köznép csaknem egy század előtt kifejtett borzasztó tettei, miatt még mindig azon hirben áll, hogy az egész föld hátán ő a legnyug-talanabb és legveszélyesebb teremtés. A mennyi-be azonban éles szerszámmal játszani mindig ve-szélyes, nem lehet tagadnunk, miszerint a jelen mozgalmak is némi komoly megfontolást igényelnek.

A vöröspárti nemzetőrök Montmartre magas-latait szállították meg, pedig ezek a legerősebb ál-lomások a kőfalakon belül; dominálják egész Pá-rist, s a legnehezebb feladat lenne innen egy el-szánt erős csapatot komozdítani. Törökizakad, tar-tani akarják e azonban a vörösek ez állomásokot, nem tudjuk mindaddig, míg erejüket nem ismer-jük. És Vinoy tábornok, kinek mindössze csak 10 ezer katonája és 4 ágyuja van, alig lphet fel sikeresen a zavargók ellen; miért is túrelmentl várja a vidéki ezredek megérkezését Chanzy tábo-rából. — A zavargó nemzetőrök terve át, ugy látszik, hogy egész fellépésük oka abban keresen-dő, miszerint jobban szeretnek katonásdit játszani, mint foglalkozásukhoz visszatérni, s ha a kor-mány erőlyesen lépne fel, egy csapással véget vehetne e tüntetéseknek, azonban nálunk hiányzik minden erély.

A párisi zavargások Bordeauxban is kedve-zőtlen benyomást tettek és számtalan képviselő ve-szélyeztetve látja a fővárosban az ülésezt s el-lene szavaz a nemzetgyűlés Párisba leendő átbe-lyezésének, noha Thiers mindent megtesz, hogy ez áthelyezést keresztül vigye; mert mint Páris meg-erődítésének indítványozója, ő most felelős ez erő-dítésekért, melyeket argumentum szeretne tekin-teni Páris fővárosi méltóságának végleges magtar-tására.

Mások azonban ugy vélekednek, hogy Páris nem lehet egyszerre elsőrangú erőd és főváros is, és ha e nézet érvényre talál jtni, Thiers a midőn Páris első erődé változtatta, végkép megfosz-totta őt azon jogától, hogy tovább is az ország fővárosa maradjon. Thiers másrésztől a főváros közelebbi hőies magatartását újabb argumentum-nak tekintti arra, miszerint ha most belől derék

ettől, nagy munkája joggal foglal helyet Gibbon, Macaulay, Carlyle, Marivale és Grote munkái mel-lett. Nem mondhatjuk ezt lord Stanhope „Reign of Queen Anne“ című művéről. A nemes lord ott akarja folytatni, a hol Macaulay abbahagyta; nagy szorgalommal gyűjti össze az adatokat, de tory-szellemben dolgozza fel s pedig oly szárazon, hogy senki sem fogja könyvét élvezettel olvasni. Anna királynő uralkodási ideje pedig egyik legérdeke-sebb fejezet az angol történelemnek: Bolingbroke és Marlborough kapzsága és armánykodása, Addi-son, Steele és Pope szereplése oly complicit egé-szet képeznek, hogy annak hál leírásához ügyesebb toll kívántatik, mint a lord Stanhope.

A természettudományi irodalomban a bioge-nisták és abiogenisták barca a legfontosabb momentum. Huxley és Bastian törtek lándsát. — Huxley a régi alapelv mellől: „omne vivum ex vivo“, nem tágit; Bastian pedig kísérletek által iparkodott kimutatni, hogy állati élet holt anyag-ból is képződhetik. A vita még nincs eldöntve; de ha az abiogenesis is igazoltnak bizonyul be, akkor Darwin elmélete és rendszere sokkal egyszerűbb és tökéletesebb válnék; mert a tökéletességhez mindenekelőtt egyszerűség kívántatik, mondja Got-he. Az oly régóta hirdetett és türelmetlenül várt „Descent of Man“ Darwinból még mind nem jelent meg; de remélni lehet, hogy legközelebb csakugyan napvilágot fog látni.

A szép irodalom egy év óta súlyedni látzik. Vagy nem e hanyatlás jele e az, hogy kénytelenek vagyunk e téren Disraeli „Lothar“-ját első helyre tenni? Igaz, hogy e munkát mohoz olvasta a nagy közönség (innen van, hogy egymás után anyni kiadást ért), hogy a valódi angol élet-ből van merítve tárgya; de az is igaz, hogy a példátlan feltűnést az író politikai állás okozta, hogy „Lothar“ inkább politikai, mint aesthetiai ezéloknek szolgál. Az író szeszélyes, aristocraticus magavislete, biven túlrözödve vissza könyvében, nevétegesnek thük föl; de éles elméje, sarcarti-cus megjegyzései elevenséget, életet kölcsönöznek művének. A siker oly fölbátorító volt, hogy Dis-raeli elhatározta, politikai regényeinek egy teljes kiadását rendezni sajtó alá, Lord Lytton (Bulwer) szintén összes munkáival egy elfoglalva. George Elliot, a legnagyobb angol regényírónő) egy mindenekfelett kedves ki munkát írt „The Spanish Gipsy“ cím alatt. Charles Dickens a West-minister apátságban nyugszik. Befejezetlenül maradt regényének első fejezetei fájó hatást gyakorolnak reánk. Dickens csak Anglia képes helyesen meg-ítélni e méltányolói. Erényeiben és hibáiban any-nyra specifiensan angol, hogy a nem angol alig bírja fölfogni, miként lehetett őt annyira esodálni és gyűlölni. Pedig a kiváltságosok csakugyan gyű-lölték őt teljes lelkükből, mert Dickens metzöz-ganyal, kiméletlenül támadta meg őket bútekeré, bitórlásáikért.

Végh Arthur.

Uj „Erdélyi Muzem.“

Prolog

a kolozsvári országos nemzeti színház 50 éves jubileumára, Márczius 11-én 1871.

Írta: Szász Gerő.

Ma ötven éve... Édes fájó emlék! — Évezredekben egy röpke perc e upán! — Hol vannak ők, kik ezt megünnepelték, Es hol leszünk mi, ab, ötven év után! — Am badd, romolják, vesszen az, mi fölöl, — A szellem él, raj! nem fog senmi átok! — Kéblüket, ime, tiszta hála töli, Irántatok, kik legelsők valátok. —

Kicsinyke mag volt, mit ők elvetettek, — Játék csupán, hogy gyermekeket intsen: Templom a ház most, hol a költészetnek Gyönyörre keltő szék korlátja nincsen. — Csopong a szellem; — itt van szép országa; S ki érti nyelvét: az égbe száll — hitért, Hogy lelkesüljen, vagy bukják a gyáva: S mindz a nyelvén, melyet mindenki ért. —

E drága nyelvre föllángol a kebel: Lágymint a szellő; és zordon mint a vész; — Virág ha nyilik, madár ha énekel: Összhangba bnoe, mind egyesülve léz! E drága szép nyelv, melyen anyánk beszélt; Melyen a könyv büll boldogságban, kinban; Ha szólni hallunk búnt, tévedést, érenyt: Nagy fonségben: ott hon csupán itt van! —

Jer, ifju lányka — lilium sziveddel — Hallgasd Rómeot, figyelj az égi szóra: S a cyprus-lombot homlokodra tedd fel Ha elközelget a szerelmi óra! — — Ste ifju ember, — Vezuv — szenvedélylyel — Kéledbe hordván a nagy mindenséget, E roppant semmit, egy csókért cserélt el: Jer, gyógyít ez, ha szived kinja éget. —

S te hős, te férfi, kit nagygyá tesz erőd, Hordván a terhet azért, mi szent, igaz; Ha összetörlnél a búskéze el előtt: Borulj le itten: s számodra lesz — vigasz. — Jertek, oh, jertek, ki őrző gondnal vágygyl, Lelekbe, szivbe csüsgtök e szent hazán, Ezt hön szeretni — mely az égig szárnyal — Itt megtanultok, Melinda, Bánk szaván. —

— Szeretitek ők is, bajh ötven év előtt! S eröben, im, él magyar nyelvünk, hazánk, — Sirjuk fölöt, ah, forró vágyuk betölt: A szent örökös tisztán maradt reánk! — Fogunk-e elöl: más ötven év ha telve? — E ház akkorrá: ha lombot hajtana . . . — Örkdj felette: hazám szent szerelme; — Vigyázz körülte: művészet angyla!

Az angol irodalom 1870-ben

Vannak évek, — mondja John Foster, a melyekben a Világegyetem nagy harangja megkon-dult s a nemzeteket egy historiai istenitőlőszék elé idéz. Ilyen év volt az 1870-ki. Ha a goadviselés nagy harangja megkondul s hangja az em-berek lelkiömeretét megrezgeti, akkor elnőmul minden más érdek; a húság csillogó játéksze-ri épügy, mint a gondolkodás komoly termékei ki-hullanak kezeink közül, s tisztelettel és borzalom-mal állunk meg a világtörténelmi dráma ktfelődé-se előtt. A muzsák szelid szavát elnyomja a har-czi lárma, a szív nem adhatja át magát olvadá-konyan a művészet élvezetének: a fegyvercsörgés sebesebb lüktetésbe hozza s feledeti a varázsha-talma, de csak nyugalomban élvezhetők költői fog-lalkozást.

Természetes tehát, hogy a nagy világtörté-nelmi események az angol irodalomra se marad-tak hatás nélkül s a „nagy művek“ hiánya miatt kelt panasz teljesen jogosultnak mondható. Nem teremtek oly művek, melyek egy egész nemzet gondolkodását új irányba tereljkék, jótékony forradalmat idézve elő benyuljanak a szellemi élet mélyébe.

Egy angol folyóirat ugyan büszkén jegyzi meg: „Mindaddig, mig köztünk van Browning és Tennyson, Grote, Carlyle, Froude, Kinglake és Merivale, Mill és Lecky, nem vagyunk kénszeritve Chaucer és Spenser-re, Shakespeare és Milton-re, Gibbon és Macaulay-ra, Pope és Coleridge-re hi-vatkozni. Fielding, Smollet, Scott, Miss Edgworth és Miss Austin tündökölő neveit elhomályosítják kortársaink, Dickens és Thackeray, Bulwer és George Elliot.“ És valóban, ha igazságosak aka-runk lenni, el kell ösmernünk, hogy az an-gol irodalom az, a mely legtöbbször állt ellen korunk határozatlan törekvésének, iránytalan eszméinek, azon zilált állapotnak, a mely a politika és cultura terén fölmerült újabb meg újabb formák-nak szüleménye; szüleménye azon ellenállhatatlan vágyak: szüntelen, minduntalan még meg más formát állítani föl, a melybe beleilljen a szövevé-nyes élet lényege.

A Paternoster — Row kiadóiól egyestült tár-suát által kiadott évi jelentés szerint Angliában a mult évben több mint 5,000 könyv jelent meg. A lajstrom figyelmes megtekintése után azt kell mondanunk, hogy a theologiai iratok tuloyo-mó számmal vannak, száma 811-en, Mindazon nagy reformkérdések, melyek Angliában az utóbbi évek alatt fölmerültek, a népeletet egész mélysé-gében átkarolták és fölkarolták, többé kevesébe theologiai természetűek voltak, a minthogy itt a politikai fejlődésnek egyáltalán véve vallásos jelle-me van, melyet még a puritán forradalom állapi-tott meg. A nyomasztó privilegiumok, a türelmet-lenséggel, aristocratiával, osztályuralommal szoro-sen agybefüggő s a democraticus eszmék, egyen-

